

Bölüm 3

DIYARBAKIR İLİ BİTKİSEL ÜRETİM DESENİ VE ŞEKİLLERİ

Remzi EKİNCİ¹

GİRİŞ

Diyarbakır, Türkiye'nin Güneydoğu bölgesinde yer alan tarihi bir şehirdir ve tarım tarihi oldukça eskiye dayanır. Tarım, il ekonomisinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölge, tarih boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve tarımın gelişimine katkıda bulunmuştur. Diyarbakır, tarih öncesi dönemlerden beri tarım yapılan bir bölgedir. Ergani ilçesi yakınlarındaki Çayönü Tepesi, günümüzden 10.000 yıl önceye tarihlenen bir neolitik yerleşim yeridir. Çayönü Tepesi'nde yapılan kazılarda, buğday, arpa, mercimek, nohut, bezelye, bakla gibi tahıl ve baklagillerin yetiştirildiği tespit edilmiştir. Diyarbakır, tarih boyunca sulama sistemleriyle ünlüdür. Fırat Nehri ve Dicle Nehri gibi büyük su kaynakları, bölgedeki tarımın temelini oluşturmuştur. Tarım alanlarının sulanması, verimliliği artırmış ve farklı ürünlerin yetiştirilmesini sağlamıştır (Anonim, 2023a). Diyarbakır'da tarımın tarihi, Çayönü Tepesi'nden başlayarak, günümüze kadar kesintisiz devam etmiştir. Diyarbakır, verimli toprakları ve iklim koşulları sayesinde, her zaman önemli bir tarım merkezi olmuştur. Diyarbakır ilinde tarımsal ürün deseni, ilin coğrafi koşulları ve iklim özellikleriyle yakından ilişkilidir. Diyarbakır ilinin toplam arazi varlığı, 1.555. 527 hektar olup, bunun % 45'i tarım alanı, % 9'u çayır-mera alanı, % 24'ü orman alanı ve % 22'si ise tarıma elverişsiz alan olduğu görülmektedir. Toplam tarım alanının %76.27'sinde tarla tarım, % 0.87'si meyve üretimi, % 1.82'si sebze üretimi % 2.47'si bağ üretimi ve kalan % 18.76'sı diğer bitkisel üretimler için kullanılmaktadır. Bu kısımda Diyarbakır ilinin coğrafik özellikleri, iklim ve ekolojik özellikleri ile bitkisel tarım özelliklerine ilişkin bilgiler derlenmiştir.

¹ Doç. Dr., Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü, remzi.ekinci@dicle.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-4165-6631

üretimlerinin yapılacağı öngörülmektedir. Daha fazla gelir ile beraber sosyo ekonomik yapısının iyileşmesine de katkı sağlayacaktır. Tarıma dayalı sanayinin gelişimi, gün geçtikçe artış trendindedir. Ulusal üretimde söz sahibi firmaların özellikle Diyarbakır ilinde Tarıma dayalı sanayi sektörlerinde önemli sayı ve kapasitede yatırım yapması bunun göstergesidir. Bu yatırımların özellikle Covid-19 yılları sonrası gıda arzının daha önemli olduğu yıllara denk gelmesi, yatırım ve gelişimi hızlandıracaktır. İç piyasaya yönelik üretim ile beraber ihracata yönelik üretimi hedefleyen işletmelerin varlığı ve gelişimi, Diyarbakır tarımsal üretim desenine olumlu yansıma ve katkı sağlayacaktır. Buna yönelik ciddi planlama ve hazırlık uyum süreci projeleri yapılması ve yürütülmesi aciliyet arz etmektedir. Bunların yapılmasında tarımsal üretim küme yapısı bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Tarımsal üretim küme yapısı tedarikçi, alt tedarikçi, üretim, pazarlama, direk ve indirek sektör/aktörlerinin bir bütün içinde el alınmalıdır. İlimizde görev ifa eden kamu kurum/kuruluşlar ile STK'lar geleceğe yönelik planlama yapılması için öncelikle işbirliği ve koordinasyon içerisinde olmaları fayda sağlayacaktır. Aksi takdirde olumsuz sonuçlar doğması olasıdır. Kuru ve sulu tarım alanlarında tarımsal ürün deseni, koşullar ve ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak planlanmalıdır. Bu, hem üreticilerin gelirini artırabilir hem de toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilirliğini sağlayabilir. Tarıma dayalı sanayi ile tarımsal ürün deseni arasındaki ilişki, tarım sektörünün gelişiminde ve ülkenin ekonomik büyümesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu ilişki, tarımsal ürün deseninin çeşitlenmesini ve tarım sektörünün daha rekabetçi hale gelmesini sağlayabilir. Ayrıca, tarımın ekonomideki rolünü artırabilir ve kırsal alanlarda istihdam yaratma potansiyelini artırabilir. Ancak bu ilişkiyi başarılı hale getirmek için, hem tarım hem de tarıma dayalı sanayi için uygun politika çerçeveleri, altyapı yatırımları ve eğitim sağlamak önemlidir. Geleceğe yönelik olarak tarımsal ürün deseni, bir dizi faktörü dikkate alarak sürdürülebilirlik, gıda güvenliği ve çevresel koruma hedeflerini karşılamak amacıyla teknik prensipler dikkate alınarak Diyarbakır ilinin tarımsal yapısı ve gelecek perspektifleri dikkate alınarak tasarlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Anonim, 2022. Türkiye Tarımsal Kuraklıkla Mücadele Stratejisi ve Eylem Planı, (2023-2027), Ankara 2022.
- Anonim, 2023a. Diyarbakır Tarihi, <https://www.diyarbakir.bel.tr/diyarbakir/genel-bilgiler/tarihce.html>, Erişim Tarihi: 23.11.2023.
- Anonim, 2023b. Karacadağ Kalkınma Ajansı, Yatırım Destek Ofisi, Diyarbakır Coğrafik Bilgiler, <https://www.invest-diyarbakir.com/diyarbakir/cografi-bilgiler--307>, (Erişim Tarihi: 14.11.2023).
- Anonim, 2023c. Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli İllere Göre Desteklenecek Ürünlerin Listesi. <https://www.tarimorman.gov.tr/BUGEM/Belgeler/Havza%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Listesi.pdf>, Erişim Tarihi: 23.11.2023.
- DTİM, 2005. Diyarbakır İli Master Planı. Diyarbakır Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü. <http://www.lidyadanimismanlik.com/default.aspx?x=cokluo ku&id=77> (Erişim Tarihi: 24 Nisan 2013)
- DTİM, 2012. Diyarbakır Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü Brifingi
- Gürsoy, S., A. Sessiz, Akın. S. 2010. Diyarbakır İlinde Uygulanan Toprak İşleme Yöntemleri ve Makinalı Ekimde Karşılaşılan Sorunlar. Tarım Makinaları Bilimi Dergisi (Journal of Agricultural Machinery Science) 2013, 9 (3), 181-186.
- Karaca Bilgen, G. Kodal, S. Yıldırım, Y.E. 2019. Havza Bazlı Bitkisel Üretim ve Sulama Suyu Optimizasyon Çalışmaları ve Önemi. Toprak Su Dergisi, 2019, Özel Sayı: (107-114).
- Tekin, Ş, Diyarbakır İlinde Organik Tarıma Uygun Alanların Belirlenmesi ve Haritalanması Projesi, TRC2-10-DFD/30. https://www.karacada.gov.tr/Dokuman/Dosya/www.karacada.gov.tr_193_SC3Y53JJ_diyarbakir_ilinde_organik_tarima_uygun_alanlarin_belirlenmesi_ve_haritalanmasi.pdf